

Merete Mazzarella

Tammi

Jotain muutakin
kuin tämä

Pohdintoja uskosta

Merete Mazzarella

JOTAIN MUUTAKIN
KUIN TÄMÄ

Pohdintoja uskosta

SUOMENTANUT RAIJA RINTAMÄKI

tammi

80 VUOTTA

HELSINKI

MERETE MAZZARELLA

- Ensin myytiin piano*, 1985
Esitettävänä elämä, 1986
Pääsiäinen, 1988
Keskustelu, 1992
Jublista kotiin, 1993
Täti ja krokotiili, 1995
Uskottomuuden houkutus, 1997
Silloin en koskaan ole yksin: lukemisen taidosta, 1999
Kun kesä kääntyy, 2001
Tähtien väliset viivat, 2003
Marraskuu, 2004
Hyvä kosketus, 2006
Fredrika Charlotta, o.s. Tengström, kansallisrunoilijan vaimo, 2007
Illalla pelataan Afrikan tähteä, 2008
Ei kaipuuta, ei surua: Päivä Zacharias Topeliuksen elämässä, 2009
Matkalla puoleen hintaan, 2010
Ainoat todelliset asiat, 2012
Elämä sanoiksi, 2013
Sielun pimeä puoli: Mary Shelley ja Frankenstein, 2014
Aurinkokissan vuosi, 2015
Elämän tarkoitus, 2017
Alma: Edelläkävijän tarina, 2018
Varovainen matkailija, 2019
Emmekö voisi elää sovussa? Esseitä ajastamme, 2020
Syksystä syksyyn, 2021
Violetti hetki, 2022

Teos on suomennettu ruotsinkielisestä käsikirjoituksesta
Nånting på andra sidan © Merete Mazzarella 2023

SUOMENKIELINEN LAITOS © RAIJA RINTAMÄKI JA TAMMI 2023
TAMMI ON OSA WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖTÄ

ISBN 978-952-04-5278-0
PAINETTU EU:SSA

ALKU EI olisi voinut olla proosallisempi. Elettiin syksyä, vuosi oli 2021, ja meille oli tullut kaksi työmiestä asentamaan kylpyhuoneen kaappia. Kun työ vähän kangerteli, toinen heistä totesi: ”Nythän on perjantai ja kolmastoista päivä.” Sitten hän ehätti lisäämään: ”Ei sillä, en minä taikauskoinen ole...”

”Etkö ollenkaan?” kysäisin.

Hetken tuumittuaan hän sanoi: ”No, joskus kyllä mietin, että voihan sitä olla jotain muutakin kuin tämä.”

”Eihän tuo ole taikauskoa?” sanoin.

”Ei sitä koskaan tiedä”, mies sanoi yhä mietteliäänä mutta lisäsi nopeasti: ”En ole uskonnollinen.”

Sitten hän meni jatkamaan työtään. Olisin mielelläni pidätellyt häntä ja kysellyt vielä lisää, mutta tajusin hänen nolostelevan puheenaihetta, ja kieltämättä minäkin halusin saada kylpyhuoneen valmiiksi. Jäin kuitenkin hetkeksi pohtimaan, miten tyyppillisen pohjoismaista on kiusaantua tällä tavalla uskonasioista.

Tai:

Ei, ehkä tämä ei päde tanskalaisiin, joilla on yleensä hyvä itsetunto eikä juuri taipumusta nolosteluun. Nor-

jalaisista en tarkemmin ajatellen tiedä niin paljon että pystyisin yleistämään, mutta Ruotsin osalta pappi ja yhteiskunnallinen keskustelija David F. Olson on ker-tonut tarinaa miehestä, jonka vaimo ei tiennyt hänen olevan uskovainen. Michellä oli tapana sulkeutua kylpyhuoneeseen ja vääntää vesi valumaan, ennen kuin hän polvistui lattialle rukoilemaan.

Paljonpuhuvaa on myös se, mitä ruotsalaiskirjailija Nina Lekander on kirjoittanut äitinsä hautajaisista. Äiti siunattiin kirkossa ja siunauksen toimitti pappi, mutta Nina oli tehnyt selväksi, ettei vainaja sen enempää kuin saattoväkikään ollut uskovaisia eikä Jumalaa sen tähden pitänyt ottaa puheeksi. Lekanderin mielestä pappi kuitenkin kaappasi hautajaiset, sillä puhuessaan äidistä pappi sanoi: ”Hän ei uskonut Jumalaan, mutta Jumala uskoo häneen.”

Sopii kysyä, kuka kaappasi ja mitä. Eivätkö Lekan-der ja hänen läheisensä pikemminkin yrittäneet kaapata kirkon? Ja eikö pappi tehnyt sen minkä pystyi ja mitä pitikin: hän puolusti virkaansa ja uskoaan.

Suomessa uskonasioista kiusaantuminen on tyypillistä suomenruotsalaisille, ainakin Etelä-Suomessa asuville suomenruotsalaisille, joilla ei yleensä ole kosketusta herätysliikkeisiin. Tyypillistä etenkin omille piireil-leri: yliopistoihmisille, kulttuuriväelle. Niin, useimmat heistä menisivät meidän työmiestämme pitemmälle ja tekisivät selväksi, etteivät usko arkitodellisuuden tuolla puolen olevan yhtään mitään. He saattavat korkeintaan myöntää, että heillä on ollut kokemuksia, joita voitaisiin kutsua hengellisiksi – usein saaristossa. Jotkut käyvät

jopa kirkkokonserteissa, mutta siinä kulkee raja. Kun he puhuvat jostakusta, joka on ”jumalinen” tai ”uskovainen” tai pahimmassa tapauksessa jopa ”harras uskovainen”, sanoja säästää useimmiten pieni, merkitsevä hymy. Ihmiset, jotka huomauttaisivat pienimmästäkin vihjauksesta homofobiaan tai rasismiin, voivat tehdä karkeaa pilaa uskonnosta.

Meitä oli kokoontunut kesäiselle lounaalle joukko suomenruotsalaisia, kaikki niin sanottuja korkeasti koulutettuja. Kahvia juotaessa eräs ystävämme kertoi, kuinka hän aikoinaan toimi saadakseen morsiamensa kovasti toivoman kirkollisen vihkimisen, hänet kun oli kastettu mutta ei konfirmoitu. Hän oli ottanut yhteyttä papiksi vihittyyn uskonnonopettajaansa ja sanonut tarvitsevansa todistuksen siitä, että oli käynyt rippikoulun. Pappi muisti hänet etevänä oppilaana ja oli heti juonessa mukana. He istuivat juttelemaan, pappi selvitti kurkkuaan ja teki yhden ainoan kysymyksen: ”Pidätkö gregoriaanisesta musiikista?” ”Gregoriaanisesta musiikista minä en tiedä mitään”, ystävämme vastasi rehellisesti, jolloin pappi sanoi: ”Selvä, täten olet suorittanut rippikoulun.” Me kaikki nauroimme – minä ehkä eniten papin yllättävälle kysymykselle – ja keskustelu siirtyi pian toisiin aiheisiin kuten keskusteluilla on tapana, mutta ennen lounaan päättymistä olin kuitenkin saanut sanotuksi, että minusta tuo anekdootti oli tuntunut ikävältä.

Minkähän takia, tarkemmin ajatellen?

Lähinnä kai siksi, että voitiin niin itsestään selvästi olettaa kahden ”sivistyneen” herran – ystävämme ja papin

– yksissä tuumin päättävän, ettei kirkkoa tarvitse ottaa vakavasti. Tämä ei ollut ystävämme vika, sillä hänellä oli täysi oikeus pyrkiä yli siitä missä aita oli matalin, vaan selvästi papin, jonka olisi kuulunut pitää kirkon puolta. Pappihan tiesi, että ystävämme ilman muuta hallitsi rippikoulun oppimäärän, mutta hän olisi voinut ainakin hiljaisesti ihmetellä, oliko ystävämme mielestä todella paikallaan mennä vihille kirkossa ilman minkäänlaista omakohtaista uskonnollista tunnetta.

Nyt minua mietityttää, mitä se kysymys gregoriaanisesta musiikista oikeastaan tarkoitti. Ajateltiiniko sitä vain syventävänä kurssina vai yrityksenä kaikesta huolimatta avautua uskolle – eli hengellisyydelle – tai ainakin kristinuskon esteettisille arvoille?

Mieluummin tuo jälkimmäinen, paljon mieluummin kuin että ystävämme ja papin kohtaaminen olisi perustunut yhteisymmärrykseen siitä, että kristinuskon on pelkkää humpuukia.

Pari kuukautta niiden työmiehien käynnin jälkeen, juuri ennen joulua, ahvenanmaalainen pappi ja kirjailija Kent Danielsson julkaisi Facebookissa päivityksen:

”Samaan aikaan kun kynttilöitä kantava, valkoisiin pukeutunut joukko astuu maakuntalinnaan laulaen Sancta Lucia, siis Pyhä Lucia, luen kuinka maakunta kieltää Jumala-sanon käytön Jomalan kunnan päiväkodeissa. Samaan aikaan seitsenhaarainen kynttelikkö, jonka Mooses antoi sytyttää pakomatalla Egyptin maasta, loistaa kaikkien julkisten laitosten ikkunoilla. En tiedä, valaiseeko Betlehemin tähti maakunnan hal-

lituksen työhuoneita, mutta se valaisee sairaaloita, kouluja, päiväkoteja, poliisilaitosta. Koko yhteiskuntamme vaihtaa marraskuussa mustansynkeän ja sateisen näyttämökuvansa Raamatun symbolein valaistuksi. Ihan vain siksi, että on adventti (joka tarkoittaa Kristuksen syntymän odotusta). Ja kaikkien näiden adventin symbolien ympäröimänä maakuntaviranomainen menee päättämään, ettei Jumala-sanaa saa käyttää Jomalalan päiväkodeissa.”

Jumalasta oli siis tullut kiusallinen myös Ahvenanmaalla, tai sitten hän ei vain enää ollut poliittisesti korrekti.

Kallistuin väkisinkin Kent Danielssonin kannalle, kun hän vastasi maakuntaviranomaiselle samalla mitalla. ”Jumala on vain sana”, hän kirjoittaa, ”ja helpostihan kolmikirjaimisen Gud-sanan korvaa vaikka G:llä, kun veisaataan ’Ystävä sä lapsien’: ’G som haver barnen kär, se till mig som liten är, vart jag mig i världens vänder, står min lycka i G:s händer...’ Valitettavaa tässä on kuitenkin se, että me käsittämättä ja ymmärtämättä tahallamme romutamme yhden kolmesta peruspilarista, joille ihmisten mielekkyys ja onni (viimeisimmän aivotutkimuksen mukaan) rakentuvat. Tämä pilari on henkisyys ja hengellisyys, kun toiset pilarit ovat yhteys luontoon ja sukuun. Nuorison lisääntyvä pahoinvointi johtuu suureksi osaksi näiden kolmen perusarvon puuttumisesta. Niinpä, hyvät poliitikot, meitä ei teekään onnellisiksi elintaso kaikkineen, vaan luonto, hengellisyys ja yhteys ihmisiin. Ollessani Jomalalan kirkkoherrana sain kokea, miten iloisiksi lapset tulivat, kun kanttorit vierailivat päiväkodeissa. Jos nyt jatkossakin lau-

letaan lasten virren sanoin Taivaan Isästä, että 'G är allas pappa och jorden är vårt bo', se on kyllä vain ja ainoastaan seurakunnan huolenpitoa lapsista."

Itse olisin ehkä lisännyt, että Jumala on huomattavasti monikulttuurisempi kuin Lucia, adventtikynttilät ja joulutähdet, jotka eivät tunnu aiheuttaneen maakunnan hallitukselle päänvaivaa.

Suomenruotsalaisten keskuudessa uskonto on ollut pitkään kiusallinen asia. Palaan siihen vielä tuonnempana.

Mikä rooli uskonnolla sitten on ollut omassa elämässäni?

Minut on kastettu, olen käynyt rippikoulun, kuulun kirkkoon enkä ole ikinä harkinnut eroamista.

En voi väittää saaneeni uskonnollista kasvatusta. Yhteen aikaan seisoimme joskus Martin-veljeni kanssa ikkunan ääressä ja katselimme taivaalle siinä toivossa, että näkisimme enkeleitä. Jos tuijotimme kyllin kauan, ilmaantui pieniä pisteitä, ja silloin olimme tyytyväisiä. Yhteen aikaan rukoilimme iltarukouksen, mutta aloite ei varmaan tullut kummaltakaan vanhemmistani vaan jommaltakummalta lastenhoitajaltamme, sillä meitä hoiti ensin Maj-Lis-täti ja sitten Ilse-täti. Rukoileminen oli rutiini, joka ei tuntunut hampaiden harjausta kummemmalla. Luin kädet ristissä "Levollelaskenluojani" ja luettelin sitten kaikki, joita Jumalan pitäisi siunata: isän, äidin ja Martinin, äitini vanhemmat, siskot, veljet ja heidän puolisonsa, isäni siskon ja hänen miehensä, ja jos halusin viivyttää lampun sammuttamista ja sitä että pitäisi nukahtaa, saatoin lisätä kaikki serkkuni ja yritin tarjota jatkoksi vielä opettajia ja luokkakavereita.

Siunattavien joukossa kuului tietysti mainita myös Maj-Lis-täti, vai olikohan se Ilse-täti.

Tarkemmin ajatellen se taisi kyllä olla Ilse-täti, sillä yhtenä iltana ollessaan meillä lapsenvahtina hän katkaisi riitamme kivahtamalla: ”Pitäkää varanne, ettette joudu helvettiin!”

Suomalaisessa kansakoulussani viisikymmenluvun alussa ymmärsin, että raittius oli tärkeämpää kuin kristinusko: kerran aamuhartaudessa sain kuulla, että juomari voi muuttua aasiksi, ja aloin vilkuilla hädissäni vanhempiani, kun he nauttivat viinilasillisensa ruoan kanssa. Mutta Raamatun opetustaulut olivat maagisia, ja vielä nytkin, seitsemänkymmentä vuotta myöhemmin, muistan niiden värit kylläisinä, maisemat eksoottisina ja ihmiset vakavina ja juhlallisina, jotenkin tietoisina rooleistaan suuressa kertomuksessa.

Vuosina, joina kävin nunnien pitämää Pyhän Sydämen koulua Pekingissä, meille puhuttiin usein helvetistä. Jos päämme päällä oli ilman muuta taivas täynnä enkeleitä, niin yhtä itsestään selvästi jalkojemme alla oli helvetti täynnä piruja. Kommunistinen Kiina oli kieltänyt nunnia harjoittamasta varsinaista tehtäväänsä, joka oli lähetystyö, mutta minun luokallani oli katolinen oppilas, jota he saattoivat opettaa sillä välin kun meidät muut oli komennettu lukemaan läksyjä. ”Amrita, mitä tiedät Martti Lutherista?” nunna saattoi kysyä, ja tyttö lateli vastauksensa: ”Kunnioitettu äiti, Martti Luther oli hyvin paha mies.” Tätä muistelllessani minua ihmetyttää, etten ole koskaan alkanut pohtia uskonasioita, vaikka olin herkästi huolestuva lapsi ja nykyään olen

herkästi huolestuva aikuinen. Sinä päivänä kun tulin koulusta kotiin ja kysyin äidiltä, joutuisinkohan Martti Lutherin seuraksi helvettiin, äiti otti paperin, piirsi siihen talon ja sen taakse puita ja sanoi: ”Tämä on Jumalan talo. Jumalan taloon johtaa monta tietä.” Sitten hän piirsi nopeasti tien toisensa jälkeen. Äiti kävi harvoin kirkossa, mutta hän oli uskovainen, hän saattoi sanoa sen nolostelematta ja ylipäättään tietämättä että sitä voisi pitää nolona, sillä hän ei ollut suomenruotsalainen vaan tanskalainen. Muistan hänen kristinuskonsa leimallisen tanskalaisena, se oli iloista ja lämmintä, hän rakasti tanskalaisia virsiä ja tanskalaisteologi Grundtvigin sanoja ”ensin ihminen, sitten kristitty”. Perisyynnin käsite tuotti hänelle suuria vaikeuksia, koska hän kieltäytyi uskomasta ihmisen pahuuteen, ja hän tutki itsekin monia polkuja ja kiinnostui Intian-vuosinaan yhä enemmän hindulaisuudesta. Hänen mottonsa oli: ”Saatte nähdä, että kaikki vielä järjestyy.” Minä taisin sen rohkaisemana uskoa, että myös viimeisten aikojen tapahtumat järjestyisivät. Isää, jonka motto oli ”Mikään ei järjesty, kaikki muuttuu vain pahemmaksi”, saattoi ehkä kutsua kulttuurikristityksi, joskin viileänpuoleiseksi. Hän kuunteli mielellään joulu-evankeliumin jouluaattona eikä hänellä ollut mitään joulukirkossa käymistä vastaan, hän valitsi kirkkoja turistikohteiksi ja katsoi yleissivistykseen kuuluvan jonkin verran raamatuntuntemusta, ellei muuten niin vanhemman kuvataiteen ja kirjallisuuden ymmärtämiseksi. Siinä suhteessa hän ei tehnyt juuri eroa raamatuntuntemuksen ja kreikkalaisen ja roomalaisen mytologian tuntemuksen välillä. En silti ikinä kuullut hänen sanovan uskonnosta

sanaakaan. Papin, joka tarjoutui tulemaan hänen kuolinvuoteelleen, hän torjui hyvin kohteliaasti. En tiedä, kiusaantuiko isä uskonnosta sinänsä vai oliko siitä hänen mielestään vain kiusallista puhua.

Englantilaisessa sisäoppilaitoksessani kadehdin konfirmoitavia tyttöjä, koska he näyttivät valkoisissa mekoissaan ja hunnuissaan aivan morsiuspukuisilta. Minusta siinä, että heidät kydyttiin varhain ennen aamun valkenemista tyhjin vatsoin kirkkoon ehtoolliselle, oli valituksi tulemisen tuntua, jotain romanttista ja – tajuan näin jälkeempäin – suorastaan eroottista. Oma rippikouluni Helsingissä oli rutikuivaa pänttäämistä, enkä muista, että siellä olisi mitenkään yritetty koskettaa sisintämme tai ylipäätään vedota tunteisiin. Se oli sääli, sillä minuun olisi varmasti ollut helppo vaikuttaa. Kun meno oli sellaista kuin oli, en muista itse ripillepääsytäkään juuri mitään.

Koko kasvuikäni uskonto eli enemmän kieltoina kuin käskynä. Kumpikaan vanhemmistani ei ikinä käyttänyt sanaa ”synti”, mutta minulta ei jäänyt huomaamatta, että muut pitivät monia asioita syntisinä: seksiä, alkoholia, kiroilua. Kauppojen aukioloajat oli yhä sovitettu kirkkopyhiin, ja oli rukouspäiviä, joilla ei ollut kenellekään tuntemalleni ihmiselle muuta merkitystä kuin että rukouspäivän aattona ei päässyt elokuviin.

Tanssi, elokuvat ja teatteri eivät olleet varsinaisesti synnillisiä, mutta monien silmissä ne olivat kevytmielisiä huveja, jotka saattoivat johtaa syntiin.

Vuonna 1964 – juuri kun teini-ikäni lähestyi loppuaan – kirjailija Hannu Salama julkaisi romaaninsa *Juhannus-*

tanssit. Siinä oli kohtauksia, joissa nuoret juovat, naivat ja kiroilevat, mutta kaikkein pahinta oli, että yksi heistä pitää pilasaarnan, jossa spekuloidaan Jeesuksen sukupuolielämää. Arkkipiispa totesi kirjan loukkaavan kristittyjen tunteita, mutta ei pitänyt jumalanpilkkasyytteen nostamista tarpeellisena. Useat konservatiiviset kansanedustajat kuitenkin pitivät. Kirja sensuroitiin, asia vietiin oikeuteen ja käsiteltiin eri oikeusasteissa. Salama kirjoitti oikeudelle uhmakkaan kirjeen, jossa hän julisti nimenomaan halunneensa pilkata kansalaisten jumalakäsitystä ja uskonnollisia tunteita, loukata kirkkoa ja papistoa ja kyseenalaistaa kristillisiä arvoja. Hän sai kolmen kuukauden ehdollisen tuomion ja sakot, mutta presidentti myönsi hänelle melko pian armahduksen.

Puhelimessa minulla on parinkymmenen sekunnin mittainen videoklippu suomalaisesta tv-ohjelmasta, joka käsittelee pukukoodeja ja seksuaalista vapautumista. Vuosi on ehkä 1974, ja ensin näkyy veljeni Martin, joka homojen oikeuksien esitaistelijana kommentoi jotain selvitystä ja sanoo: ”Siksi on todella tärkeää, että selvitys osoittaa kirkon levittäneen suoranaisesti väärää tietoa homoista.” Heti sen jälkeen seuraa John Vikström – tuolloin piispa, myöhemmin arkkipiispa – joka sanoo: ”En näe ainakaan *nyt* mahdolliseksi tulkita Raamattua siten, että voitaisiin ajatella avioliitonomaisia suhteita homoseksuaalien välillä.”

Minun käy Vikströmiä sääliksi, hän näyttää kärsivältä koska on oikeastaan liberaali, ja olen kiitollinen hänelle siitä, että hän painottaa sanaa *nyt*.

Nyt kun kirjoitan tätä, samaa sukupuolta olevat parit ovat jo pitkään voineet solmia ”avioliitonomaisia suhteita”, mutta maallistunut yhteiskunta on jälleen kerran ottanut yhteen sellaisen ihmisen kanssa, joka uskoo voivansa puhua kirkon puolesta. Muuan aktiivinen kristitty – lääkäri, monivuotinen kansanedustaja ja entinen kristillisdemokraattien puheenjohtaja Päivi Räsänen – on ollut syytettynä kiihottamisesta kansanryhmää vastaan. Syytekohtia on kolme. Radiokeskustelussa otsikolla ”Mitä Jeesus ajatteli homoista?” Räsänen oli – Jeesuksen puolesta? – puhunut halventavasti seksuaalivähemmistöistä. Twiitissään vuoden 2019 Pride-paraatin alla hän valitti, että kirkko oli mukana tukemassa sellaista, mitä hän kutsui ”häpeäksi ja synniksi”. Pamfletissa, jonka hän jakoi sosiaalisessa mediassa vuonna 2019, hän kuvaa homoseksuaalisuutta epäterveeksi ja luonnottomaksi tilaksi ja tieteellisesti todistetuksi psykoseksuaalisen kehityksen häiriöksi. Lisäksi hän luonnehtii homoseksuaaleja moraalittomiksi yksilöiksi, jotka elävät enimmäkseen irtosuhteissa ja ovat taipuvaisia hyväksikäyttämään lapsia.

Räsänen lausunnot ovat vuosien mittaan saaneet kymmeniä tuhansia ihmisiä eroamaan kirkosta, mutta niitä ei ole aikaisemmin tutkittu oikeudessa. ”Lausumat loukkaavat homoseksuaalien yhdenvertaisuutta ja ihmisarvoa, joten ne ylittävät sanan- ja uskonnonvapauden rajat”, totesi valtakunnansyyttäjä. Hän korosti, etteivät sananvapauden rajat voi joustaa uskonnosta puhuvan kohdalla ja että loukkaukset olisivat ilmeisiä, jos sanan ”homoseksuaalit” tilalle vaihdettaisiin ”mustaihoiset” tai ”saamelaiset”.

Räsänen tapaus muistuttaa helluntaipastori Åke Greenin tapusta Ruotsissa. Green sai syytteen vihamielisestä saarnasta, ja hänet tuomittiin käräjäoikeudessa mutta vapautettiin syytteistä korkeammassa oikeusasteissa sillä perusteella, että hän oli puhunut uskonnollisessa tilaisuudessa. Räsänen on kuitenkin poliitikko, hän on osoittanut sanansa suuremmalle yleisölle ja hänen lausumansa sisältyvät poliittiseen ja vieläpä erityisen latautuneeseen yhteyteen, keskusteluun samaa sukupuolta olevien pariin kirkollisesta vihkimisestä.

Oikeuteen Raamattu kädessä saapunut Räsänen sanoi seisovansa yhä sanojensa takana eikä katsonut syyllistyneensä mihinkään rikokseen tai loukkauksiin. Hänelle kyse oli sananvapauden ja uskonnonvapauden puolustamisesta: ”Raamattu opettaa, mikä on Jumalan tahdon mukaista elämää, mikä on syntiä ja mikä ei ole syntiä. Nämä ovat teologisia kysymyksiä, joita mielestäni ei pitäisi ratkoa käräjillä.” Käräjäoikeuden ulkopuolelle oli kerääntynyt joukko mielenosoittajia tukemaan häntä.

Maaliskuun lopussa tuli tuomio, ja se oli vapauttava: Räsänen lausumien ei katsottu täyttävän kansanryhmää vastaan kiihottamisen tunnusmerkkejä. Itse hän säteili ilosta ja totesi ilmaisevansa jatkossa näkemyksensä samalla tavalla kuin ennenkin.

Entä omat vuoteni Salaman ja Räsänen välillä?

Kun vanhempi lapsenlapseni Amelia oli viisivuotias, luin hänelle lastenraamattua. Kun tulimme yhdeksänteen käskyyn, joka siinä yhteydessä ilmaistiin sanoilla ”Älä ole kateellinen siitä, mitä muut omistavat”, Amelia huudahti: ”*That’s a hard one!*”, ”*Tuo on kyllä vaikeaa!*”

Olin oikeastaan ajatellut lukea hänelle vain Vanhan testamentin, koska jos hänellä yleensä jonkinlainen uskonnollinen identiteetti on, se on juutalainen, mutta kuinka ollakaan, jatkoimme yhtä kyytiä Uuteen testamenttiin. Kun Amelia sai kuulla, että Jeesuksella oli kaksitoista oppilasta – joita lastenraamattu kutsuu ”parhaiksi ystäviksi” – hän kommentoi jälleen eläytyvästi: ”Eihän kellekään voi olla kahtatoista parasta ystävää!” Hänen pikkuveljelleen Jacobille luinkin sitten *Katto-Kassista*.

Joskus viimeisinä professorivuosinani pahoitin mieleni aineyhdistyksen kutsusta juhliin, joita kutsuttiin osaston käytävälle kiinnitetyssä julisteessa ”ristijuhliksi”, koska ne pidettiin pitkänäperjantaina.

En olisi reagoinut, jos opiskelijat olisivat pelkästään halunneet juhlia pitkänäperjantaina, mutta juhlien nimi oli minulle liikaa. Toimin kuitenkin raukkamaisesti, sillä puhuessani aineyhdistyksen edustajan kanssa annoin ymmärtää, että ajattelin muiden käytävällä kulkijoiden saattavan pahoittaa mielensä.

En puolustanut omaa totuuttani, ja se hävettää minua.

Mutta siis: kuulun kirkkoon kuten jo sanoin, ja kaikki kolme vihkimistäni ovat olleet kirkollisia. Kirkko on osoittautunut suvaitsevaisiksi minua kohtaan siinä mielessä, että olen saanut kahdesti mennä eronneena uusiin naimisiin – tosin täytyy lisätä, että olen kummallakin kerta mennyt naimisiin miehen kanssa, joka on aiemmin eronnut kirkosta ja liittynyt siihen takaisin ennen avioliiton solmimista. Kirkko on siis siinä suhteessa hyötynyt minusta. On ehkä myös lisättävä, että jos näin kypsässä – etten sanoisi ylikypsässä – iässä liittyy kirkkoon uuden

avioliiton solmimisen takia, sitä ei tee itse häiden vuoksi vaan siksi, että tuntee tarvitsevansa hiukan tukea ylhäältä.

Ja ainakin toisen ja kolmannen mieheni tapauksessa myös siksi, että tarkemmin ajatellen sitä tajuaa nuorekkaan uhmansa kirkkoa kohtaan haihtuneen ajan mitaan pois.

Vuosituhanneen vaihteen tienoilla, toisen avioliittoni aikana, toimin joitakin vuosia kirkkoväärtinä Tammisaaressa kirkossa. Se tuntui luonnolliselta, asuin kivenheiton päässä kirkosta, kuulin kellojen soivan tunneittain, kuulin niiden kutsuvan häihin ja hautajaisiin, kirkko oli arjessani.

Kirkkoväärtiys ei ollut mitenkään raskas tehtävä, se osui kohdalle joka kuudes sunnuntai. Olin paikalla neljännes tuntia ennen kuin kellot kutsuivat jumalanpalvelukseen, seisoin ovella ja jakelin virsikirjoja, luin jonkin päivän teksteistä enkä unohtanut sanoa lopuksi: ”Tämä on Jumalan sana.” Joskus keräsin kolehdin, jumalanpalveluksen jälkeen autoin kahvitarjoilussa ja keräsin virsikirjat. Pidin tehtävästä juuri siksi, että se oli niin helppo, niin arkinen. Tunsin kuuluvani johonkin, pidin itse kirkkotilasta, opin jumalanpalvelusjärjestyksen, luin mielelläni Isä meidän, mutta uskontunnustus mietitytti. Harvoin kukaan kirkkosakäviä jäi juttusille, mutta muutama pysähtyi kertomaan, että oli jonkun läheisen kuolinpäivä ja he aikoivat sytyttää kynttilän. Jotkut myös ajattelivat, että vessassa käymiseen piti pyytää lupa. Yritin katsoa kaikkia silmiin, tuntui tärkeältä kohdata heidän katseensa.

Arkailin kertoa tästä tehtävästäni, koska en halunnut herättää kiusaantuneisuutta, saati sitten kirvoittaa kauhistunutta kysymystä: ”Oletko sinä *uskovainen*?”

Siihen en nimittäin osannut vastata, mutta tunsin kohdanneeni paradoksin: kun suomenruotsalaiset ottavat etäisyyttä uskontoon, heistä jokainen kuulostaa pitävän tätä itsenäisenä ja suorastaan rohkeana ratkaisuna, vaikka se oikeasti on kaikkein sovinnaisin valinta mitä suomenruotsalainen voi tehdä.

Miksi lakkasin avustamasta kirkkoväärtinä?

Syynä oli osittain mukavuudenhalu. Varsinainen kotini oli Helsingissä, ja sain pitkään itse ehdottaa sopivaa päivämäärää, mutta sitten minulle vain ilmoitettiin päivämäärä ja jouduin usein soittelemaan ihmisille, voisivatko he vaihtaa vuoroa kanssani.

Asiaan vaikuttivat myös tunnonvaivat siitä, että olin jättänyt toisen mieheni.

Tunnonvaivat sen oikeastaan ratkaisivat. Oli vaikeaa näyttäytyä Tammisaaren kirkossa. Sittemmin vuodet ovat vierineet, eikä kukaan ole kysynyt olenko uskovainen. En ole pohtinut sitä itsekään, en ennen kuin niiden kahden työmiehen vierailu ja Kent Danielsson saivat minut ajattelemaan asiaa. Pohdin mihin itse oikein uskon, pohdin mitä uskominen on. Olen aina kuulunut kirkkoon, olen kirjoittanut kirjan elämän tarkoituksesta, mutta uskon kysymyksiä olen lykännyt, olen ajatellut voivani tarttua niihin sitten joskus. Nyt se hetki on koittanut.

Miksi?

Ehkä siksi että pandemia sai minut pysähtymään, ehkä siksi että olen menettänyt veljeni. Ja että ystäviä on kuollut. Ja että minä, joka olen vuosikymmenet ajatellut kuolemaa, tunnen sen alkavan hönkiä niskaani.

Tämä kirja käsittelee uskonasioita. Minun pitänee lisätä, että mitään varsinaista asiantuntemusta minulla ei ole, mutta nyt kuten ennenkin olen varma, että meillä kaikilla on oikeus sanoa mielipiteemme ja pohdiskella myös todella suuria kysymyksiä, oli meillä asiantuntemusta tai ei. Voimme mieluusti myös uskaltautua keskustelemaan niistä keskenämme.

Uskosta uskonnottomuuden aikana

Mitä uskominen oikeastaan tarkoittaa? Vaatiiko se erityistä taipumusta tai lahjakkuutta, vai onko se vain harvoille ja valituille suotu armo? Voiko uskomaan oppia?

MERETE MAZZARELLA on aina kuulunut kirkkoon ja jopa kirjoittanut kirjan elämän tarkoituksesta, mutta uskonnollisten kysymysten käsittelyä hän on lykännyt tuonnemmaksi. Koronapandemia, veljen ja ystävien kuolemat sekä oman kuolevaisuuden tunnun voimistuminen ovat nyt kuitenkin saaneet hänet kysymään, mihin hän itse usko.

Mazzarella kuvaa haluaan oppia tuntemaan Jumala: hän alkaa käydä kirkossa, koettaa opetella rukoilemaan ja lukee Raamattua. Silloin hänen kuvansa Jeesuksesta kyllä muuttuu, muttei pelkästään parempaan suuntaan.

www.tammi.fi

99.1

ISBN 978-952-04-5278-0